

**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**
KVALITETS- OG
TILSYNSSTYRELSEN

06.06.14

Dansk A hf

Forsøg med skriftlig eksamensopgave med netadgang

Lærerens hæfte 1

Fagkonsulent Sune Weile

Indholdsfortegnelse

Forord til Lærerens hæfte 1	3
Indledning.....	4
Hvorfor en ny eksamensform?	4
Hvordan er prøven opbygget?.....	5
Henvisning og dokumentation	5
Henvisning til tekst fra hæftet.....	5
Henvisning til internetmateriale og trykt materiale	5
Den diskuterende artikel.....	7
Den analyserende artikel.....	7
Den introducerende artikel.....	7
Eksempler på metatekst	8
Tips til undervisningen i de nye prøvegenrer.....	10
Internetsøgning.....	10
Nyhedsmedier og databaser.....	10
Leksika.....	10
Hjælpemidler på internettet	10
Det udvidede tekstbegreb	10

Forord til Lærerens hæfte 1

Kære kollega,

Dette hæfte er første lærervejledning til de kommende vejledende opgaver i dansk på A-niveau for hf. Det indeholder en række korte forklaringer af opgavegenrer, formål, anvisninger og fokuspunkter, som vil hjælpe med til at forstå de opgaver, der kører som forsøg med første mulige skriftlige prøve i sommeren 2015.

Hæftet ledsager 1. vejledende typeopgave, forår 2014. Da der er tale om et forsøg, vil vi meget gerne have evaluerende kommentarer til den vejledende opgave. Derfor beder vi om, at I vil afse tid til at besvare følgende elektroniske spørgeskema: <http://goo.gl/wawywv>

Gerne inden den planlagte konference den 10. september 2014.

Andre kommentarer kan sendes på mail til fagkonsulenten, som vil videreformidle til arbejdsgruppen.

Vi glæder os til samarbejdet!

Venlig hilsen

Sune Weile, fagkonsulent

sune.weile@uvm.dk

– samt arbejdsgruppen for forsøget med netadgang ved skriftlig eksamen for dansk A, hf

Nicolai Rekke Eriksen

Anders Østergaard

Anette Winge

Gunvor Severinsen

Indledning

I 2008-2010 gennemførte Undervisningsministeriet forsøg med digitale prøver med netadgang ved de afsluttende skriftlige prøver på stx i fagene dansk, matematik og samfundsfag. Lærerne fra de deltagende forsøgsklasser gav ifølge følgegruppens endelige rapport de digitale prøver med netadgang en bemærkelsesværdig høj anbefaling¹, og på baggrund af disse anbefalinger er prøveformen videreført efter forsøgsperiodens udløb. Censorevalueringer og udmeldinger fra lærere, der arbejder med digitale prøver i dansk, har i vidt omfang bekræftet forsøglærernes positive tilbagemelding i 2010. Med udgangspunkt i erfaringerne fra stx er der således grundlag for at gennemføre et tilsvarende forsøg med digitale prøver i skriftlig dansk A på hf.

I sommeren 2015 afholdes første forsøg med skriftlige digitale prøver med netadgang i Dansk A på hf. Frem til prøven vil følgende tre vejledende forsøgssæt blive udarbejdet:

Forsøgssæt 1 i juni 2014

Forsøgssæt 2 i oktober 2014

Forsøgssæt 3 i februar 2015

Hvorfor en ny eksamensform?

Det første forsøgssæt hvor der var givet adgang til internettet blev taget i brug i Dansk A på stx i 2008 og ved den skriftlige prøve i 2010. I 2010 kunne følgegruppen konstatere, at ”de deltagende dansklærere [giver forsøget] en overordentlig positiv vurdering”, og at også ”eleverne har taget særdeles godt imod denne prøveform”². Følgegruppen gav på baggrund af interviews og spørgeskemaundersøgelser udtryk for den opfattelse, ”at den ny eksamensform generelt giver et godt grundlag for at vurdere elevens opfyldelse af danskfagets faglige mål. Og i højere grad end tidligere giver denne eksamensform mulighed for at evaluere elevens evne til at

- aflæse og uddrage betydningen af trykte og elektroniske medietekster med blik for samspil mellem skrift og billeder
- navigere i skærbaserede tekster samt kunne indsamle, sortere og anvende materiale i trykt og elektronisk form.”

Den digitaliserede eksamensform harmonerer således med fagets formål (jf. læreplanens afsnit 1.2), og konkluderer følgegruppen: ”Tilpasningen af eksamensformen til en moderne medieverden og til elevernes normale arbejdsform er en betydelig gevinst”³. Siden er antallet af deltagende klasser i den digitale prøveform steget støt, mens den positive respons har været konstant og således bekræfter følgegruppens konklusion fra 2010. I *Råd og vink 2012* konkluderes det, at der ”er en stigende kompetence hos eleverne til at finde relevant materiale (...) Mange elever anvender med sikkerhed, og som en del af den løbende diskussion, kilder fundet på nettet”, mens *Råd og vink 2013* med afsæt i endnu et citat fra censorevalueringerne fastslår, at der generelt ”ingen tvivl er hos censorerne: ”Men lad os da få inddraget internettet til alle hurtigst muligt. Det er en noget mere virkelighedsnær eksamensform, der minder mere om både den dagligdag, eleverne kender, og de fremtidige situationer

---

¹ http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Gymnasiale-uddannelser/I-fokus-paa-omraadet-gymnasiale-uddannelser/~media/UVM/Filer/Udd/Gym/PDF10/101007_it_rapport_13%20september%202010.ashx s. 8-9

² Op.cit. s.17

³ Op.cit. s.18

de kommer til at befinde sig i på videregående uddannelser.””⁴ På den baggrund er der nu igangsat et tilsvarende prøveforsøg i Dansk A på hf.

Hvordan er prøven opbygget?

Prøveformen er ændret på væsentlige områder ift. den nuværende prøveform. Det indledende gruppearbejde og det fælles tema for hæftet ophører, hvilket betyder, at der nu kun er ét hæfte med prøvemateriale (mod tidligere to), mens prøvetiden reduceres til 5 timer.

Eksaminanderne har adgang til internettet under prøven. I nogle opgaver vil det være et krav, at eksaminanderne inddrager materiale fra internettet, mens det i andre opgaver blot ses som et ressourcecerum, som eksaminanderne kan anvende undervejs i skriveprocessen. Prøvematerialet kan indeholde digitalt materiale i form af levende billeder og lydklip, som distribueres på en cd eller lægges på skolens intranet.

Henvisning og dokumentation

I dansk har det hidtil været praksis, at der ikke henvises med fodnote til anvendt materiale. Men med adgang til internettet har det vist sig på stx, at det kan være en fordel, at eleverne kan henviser til digitalt materiale direkte. Samtidig ensretter det praksis på tværs af fagene, da Engelsk B på hf indfører samme krav om dokumentation og henvisningspraksis. Kursisterne skal således fremover kun lære én måde at dokumentere på.

Fremover vil det være et krav, at alle kilder skal dokumenteres, men anvendt materiale skal ikke vedlægges i form af bilag, ligesom kursisten heller ikke forventes at lave en litteraturliste.

Man kan med fordel lære eleverne en forenklet version af et standardiseret referencesystem som fx MLA (Modern Language Association⁵) i forbindelse med henvisninger og dokumentation, hvilket også vil forberede dem på senere studier og vil kunne anvendes i andre opgavetyper og fag.

Henvisninger har et dobbelt sigte:

1. Eleven skal være bevidst om, hvilken kilde, der hentes information fra.
2. Censor skal have muligheden for at tilgå den nøjagtige kilde, hvis elevens kildebrug giver anledning til, at censor vil verificere teksten.

Her følger eksempler på, hvordan man forenklet kan lave henvisninger med brug af en tilpasset version af MLA-systemet. Eksemplerne kan bruges som skabelon.

Henvisning til tekst fra hæftet

Når kursisten citerer fra en tekst i hæftet, skal der skrives side og linjetal i parentes i kursistens besvarelse. Hvis det er et videoklip, skrives minut- og sekundtal.

Eksempel:

Hovedpersonen i novellen er beskrevet som ”forfængelig og ikke til at holde ud.” (s.2, l.34)

Henvisning til internetmateriale og trykt materiale

Når der henvises til eller citeres fra trykt materiale eller en tekst på internettet, skal teksten præsenteres i kursistens besvarelse med de fulde oplysninger og oplyses i en fodnote med følgende oplysninger:

---

⁴ *Censorernes evaluering. Råd og vink* findes på UVM: <http://www.uvm.dk/Uddannelser/Gymnasiale-uddannelser/Proever-og-eksamen/Evaluering-af-gymnasiale-eksaminer>

⁵ Læs evt. mere på Aarhus Universitets studiemetro: <http://studiemetro.au.dk/krav/formalia/m/mla-system/>

Internetmateriale: Forfatter. *Titel*. Udgiver, årstal. Besøgt (datoangivelse). Link.

Trykt materiale: Forfatter. *Titel*. Udgiver, årstal.

Eksempel:

Medieforsker ved Københavns Universitet Henrik Søndergaard mener, at DR's underholdningsprogrammer af denne grund er vigtige for at fastholde seerne, hvilket han udtrykker i artiklen *Borgerlige vil sætte DR på slankekur* fra Berlingske Tidende den 1. januar 2014: "Hvis man fjerner det underholdende, så vil man se, at DR samlet set får færre seere. Også de programmer, som politikerne synes, at det er vigtigt, at befolkningen ser og bruger af oplysningsgrunde, vil få færre seere."¹

¹Jensen, Henrik Dannemand og Kristian Lindberg. *Borgerlige vil sætte DR på slankekur*. Berlingske Tidende, 01.01.14. Besøgt 31.03.14. <http://www.b.dk/kultur/borgerlige-vil-saette-dr-paa-slankekur>

Forsøgssættene vil kunne indeholde digitalt materiale. Det er derfor vigtigt, at kursisterne lærer at dokumentere billed- og lydclip. Kursisten kan:

- Transskribere en passage og angive minut- og sekundtæller
- Referere til det digitale materiale med parafrase (tekstnær) og angive minut- og sekundtæller
- Citere en situation eller scene ved at benytte skærmdump og minut- og sekundtæller

Prøvegenrer

De nuværende prøvegenrer i Dansk A på hf er ikke udviklet med henblik på en prøve med adgang til internettet og digitalt materiale. Derfor har det været nødvendigt at foretage enkelte justeringer. De tre prøvegenrer bliver gennemgået i det følgende med fokus på justeringerne.

Det gælder for alle tre prøvegenrer, at kursisterne skal skrive formidlende og med blik for læseren. Dermed er det opgavernes – og skriveundervisningens – sigte at udvikle kursisternes kompetence til at kunne kommunikere og udtrykke sig klart, forståeligt og læservenligt på skrift. Målet med de tre prøvegenrer er at udvikle en kommunikativ kompetence, der er nødvendig i mange forskellige sammenhænge, både inden for og uden for uddannelsesverdenen.

Den diskuterende artikel

Opgaven er den samme som den argumenterende artikel, men betegnelsen er ændret til diskuterende artikel, da det er mere sigende for prøvegenren. Opgaven indeholder krav om redegørelse, ofte karakteristisk af argumentationsformen samt efterfølgende diskussion af prøvematerialets synspunkter. Eleven kan blive bedt om at inddrage andre synspunkter fundet på internettet.

Den analyserende artikel

I forhold til det ordinære hf-sæt har opgaven ændret prøvegenrebetegnelse fra 'oplæg' til 'artikel'. Opgaven indeholder krav om analyse og fortolkning af et prøvemateriale, som nu også kan være digitalt fx et dokumentaruddrag, en kampagne, en kortfilm el.lign.

Den introducerende artikel

Opgaven er ændret på et enkelt område ved at stille krav først om en introducerende artikel og derefter en metatekst. Opgaveformuleringens første del stiller krav om, at kursisten med udgangspunkt i emnet skal karakterisere prøvematerialet og introducere det for modtageren.

Som eksempel kan vi se på forsøgssættets opgave 3. Første del af opgaveformuleringen lyder:

”Skriv en introducerende artikel om *forestillinger om danskhed*. Som en central del af artiklen skal du karakterisere forestillinger om danskhed, som det kommer til udtryk i H.C. Andersen: *Danmark, mit fædreland* (tekst 4). Du skal inddrage videoen med Outlandish (tekst 5), interviewet med Hans Hauge (tekst 6) og andet materiale fra internettet.”

I denne opgave skal eleven karakterisere forestillinger om danskhed, som det kommer til udtryk hos H.C. Andersen i teksten *Danmark, mit fædreland*. At karakterisere betyder her at kunne slå ned på særegne træk i teksten og her i relation til det givne emne. Eleven vil fx kunne arbejde med (national)symboler eller periodens nationalromantik og sammenligne med de forestillinger om danskhed, der kommer til udtryk i de andre to tekster samt andet materiale fra internettet.

Det nye ved den introducerende artikel er opgaveformuleringens anden del, som stiller krav til kursisten om at kunne begrunde og vurdere de formidlingsmæssige valg, som eksaminanden har truffet i forbindelse med udarbejdelsen af artiklen:

”Som tillæg til din artikel skal du skrive en metatekst på ca. 300 ord om de formidlingsmæssige valg, du har truffet i artiklen; du kan bl.a. komme ind på dit valg af materiale, fokus, indhold og form, herunder virkemidler.”

Kursisten vælger selv fokus i sin metatekst. Det er således tilladt at fremhæve nogle områder mere end andre. Det er vigtigt, at kursisten i metateksten giver konkrete eksempler fra sin egen artikel til at forklare f.eks. anvendelsen af sproglige virkemidler. Metateksten skal være med til at sikre kursistens fokus i skriveprocessen under første del af opgaven.

Eksempler på metatekst

Eksempel 1:

I min introducerende artikel har jeg valgt at stille mange retoriske spørgsmål for at åbne dørene op, og give læseren en form for bevidsthed om min eget personlige forhold til emnet danskhed. De retoriske spørgsmål bruger jeg også for at formidle mit budskab på en både engagerende og engageret måde: Jeg forsøger at sætte nogle tanker i gang hos læseren, og i løbet af artiklen besvare dem selv.

Jeg har valgt at skrive i min indledning om noget, som jeg har oplevet, da jeg skulle have hjælp til at søge om indfødsretsprøve. Grunden til, at jeg skriver om en situation, som jeg selv har oplevet, er at give læseren et klart overblik over, hvad min forestilling om danskhed er, og hvilke oplevelser jeg har haft med andres opfattelse af det at være dansk. Dette gør jeg ved at fortælle om den forestilling om danskhed, den ansatte på kommunen gav udtryk for, og derefter sætter jeg retoriske spørgsmål op igen for på en måde en måde at forholde mig til og diskutere hendes synspunkt. Derefter kommer jeg så dybere ind i emnet og inddrager undervejs de forskellige forestillinger om danskhed, vi kan læse ud af det udleverede tekstmateriale og sørger for at bruge relevante fagbegreber til at åbne for en klar forståelse af stoffet. Analysen forsøger jeg at gribe an på en måde, så jeg ikke mister grebet om min læser, og så hun eller han har lyst til at læse min tekst videre.

I min artikel slutter jeg af med at pege tilbage til min indledning. Jeg bruger igen retoriske spørgsmål, og jeg sørger for, at de ligger i forlængelse af dem, jeg rejste i min indledning. Det gør jeg for at skabe sammenhæng i teksten, eksempelvis skriver jeg: "*Forestillingen om at være dansk har intet at gøre med at spise flæskesteg, drikke alkohol eller have rod et sted. Er danskhed i den sidste ende ikke et spørgsmål om, at man er integreret i det danske samfund, at man bidrager til det nationale fællesskab, og at man er en del i samfundet, også selvom man har rod – eller rødder - to steder.*"

Jeg forsøger at udvide perspektivet på emnet og samtidig svare på de spørgsmål, jeg stillede i min indledning.

Eksempel 2:

Jeg har i min introducerende artikel *forestillinger om danskhed* valgt at lægge fokus på frihed og tolerance, fordi jeg selv synes, det er en stor del af det at være dansk. For at gøre min tilgang til emnet levende for læseren indleder jeg med nogle relevante retoriske spørgsmål: "Hvad beskriver ikke bedre danskheden end den frihed vi har på Christiania og den tolerance vi har overfor homoseksuelle her i Danmark? I Danmark bryster vi os af at være et frit land."

Ud over det er det også noget af det, Isam B fra Outlandish lægger meget vægt på i sangen "I Danmark er jeg født". I sangen refererer han også til den afdøde sanger Natasja, derfor har jeg også valgt selv at inddrage en af hendes sange, så læseren får en idé om, hvad Natasja stod for og hvilken opfattelse, hun havde af danskhed. Det er ikke tilfældigt at jeg har valgt at inddrage sangen "Gi' mig Danmark tilbage", da det netop er en sang, der stærkt betoner friheden i Danmark: Hun mener fx ikke at Danmark er noget uden Christiania. Isam B inddrager også Christiania som værende en del af det at være dansk. Jeg kobler de to sangere sammen med denne formulering, der munder ud i endnu et retorisk spørgsmål: "Nu har både Isam B og Natasja i deres sange nævnt Christiania som en del af det at være dansk. Hvad er det egentlig, der er med Christiania? Og hvad har det overhovedet at gøre med det at være dansk?"

I forlængelse heraf kommer jeg desuden ind på musikvideoens referencer til Jagtvej 69. Ud over det har jeg også valgt at komme ind på vores ytringsfrihed og tolerance over for de homoseksuelle;

herunder noget om regnbueflaget, gay-paraderne og det helt nye – Regnbuepladsen. Flere af disse ting er Isam B også inde på i sin sang. Grunden til at jeg lige præcis har valgt at fokusere på de her ting er dels, at jeg deler flere af de forestillinger, han har om hvad danskhed egentlig er, dels at de står i interessant kontrast til den mere nationalromantiske og traditionelle forestilling om danskhed, der kommer til udtryk gennem teksten. Det formulerer jeg sådan her: ”H.C. Andersen mener, at vores smukke natur, vores historie, herunder guldhornene, vores traditioner, dannebrog og kristendommen, er centrale dele af det at være dansk, og at det er det, der er med til at skabe fædrelandskærlighed. Det føjer en tydelig nationalromantisk dimension til H.C. Andersens billede af det at være dansk”. Det er ganske interessant at iagttage disse forskelle mellem den gamle tekst og Isam B’s musikvideo, og det kaster et spændende lys over spørgsmålet om danskhed. Det er dette spændende lys, jeg har forsøgt at formidle videre til mine læsere.

Eksemplerne illustrerer, hvordan kursisten kan vælge at lægge fokus forskelligt, men at det er afgørende, at der henvises til konkrete steder i elevens egen artikel.

Opgaven indeholder altid krav om at introducere et emne for læseren på baggrund af en karakteristik samt en efterfølgende begrundelse og vurdering af egen tekst. Den introducerende artikel forpligter kursisten på at træffe nogle formidlingsmæssige valg, som skal kunne begrundes eksplicit i metateksten.

Tips til undervisningen i de nye prøvegenrer

Internetsøgning

Adgang til internettet ved prøven stiller krav til kursisters kompetencer. Det er vigtigt, at kursisterne kan ”navigere og udvælge information i skærbaserede tekster med et fagligt fokus” (Læreplanen Dansk, A hf pkt. 2.1), som det hedder i læreplanens faglige mål. Det kan foregå ved, at søgestrategier trænes i undervisningen. Det skal ikke føre til hele forløb om internetsøgning, men i stedet kan det element inddrages i den daglige undervisning, når det er hensigtsmæssigt. Har man en diskussion på klassen om et emne, f.eks. hvilken indflydelse engelsk har på dansk sprog, er det oplagt undervejs at lade kursisterne søge efter synspunkter på internettet. Det kan også være, at man som afslutning på et forløb lader kursisterne udarbejde et ressourcerum med relevante hjemmesider om emnet.

Det er derfor vigtigt, at kursisterne ved hvor og hvordan, de kan finde relevante netbaserede artikler, opslagsværker m.v. Eksemplerne herunder er udelukkende ment som forslag og kan derfor ikke betragtes som en udtømmende liste.

Nyhedsmedier og databaser

På internettet findes en lang række nyhedsmedier, som kan anvendes, når kursisterne skal finde materiale. Det gælder avisers hjemmesider, hvor der de fleste steder stadig er gratis adgang, men også tv-kanalers hjemmesider kan anvendes som inspiration.

Derudover er det vigtigt, at kursisterne præsenteres for de databaser, som giver et samlet overblik herunder Infomedia, som de fleste skoler har adgang til via SKODA.

Leksika

Der findes en lang række leksika, som løbende kan inddrages i undervisningen, og som kursisterne kan få glæde af i forbindelse med deres skriftlige arbejde. Den Store Danske Encyklopædi på www.denstoredanske.dk er et godt opslagsværk inden for mange områder. Den danske udgave af www.wikipedia.com kan anvendes i nogle sammenhænge, men det er vigtigt, at kursisterne forstår forskellen på de to opslagsværker. I undervisningen kan man evt. lade kursisterne sammenligne opslag og diskutere forskellene. Der findes hjemmesider, som befinder sig på grænsen mellem databaser og leksika. Det drejer sig bl.a. om www.litteratursiden.dk og www.sproget.dk, som indeholder en lang række artikler, der kan være gode at kende til for kursisterne. På Litteratursiden.dk findes bl.a. en lang række temaartikler, som kursisterne kan inddrage perspektiverende.

Hjælpemidler på internettet

I det skriftlige arbejde er det vigtigt, at kursisterne er bevidste om de hjælpemidler, som er tilgængelige på internettet. Hjemmesider som www.ordnet.dk, www.ordbogen.dk og Retskrivningsordbogen på www.dsn.dk er eksempler på gratis ordbøger. Der findes tilsvarende hjemmesider, hvor kursisterne kan finde retskrivningsregler herunder på www.dsn.dk og www.sproget.dk. Derudover bør kursisterne kende de retskrivningsfunktioner, som allerede ligger i de enkelte skriveprogrammer, og vide, hvordan de kan anvende dem.

Det udvidede tekstbegreb

I danskfaget arbejder vi med et udvidet tekstbegreb. Tekster i danskfaget omfatter således både litterære tekster og levende billeder. Betegnelsen levende billeder dækker i en danskfaglig sammenhæng over alle film- og tv-formater, herunder spillefilm, novellefilm, kortfilm, tv-reklamer, dokumentarudsendelser og virale kampagner med brug af film. Der er tale om teksttyper, hvor det kan være naturligt og i nogle tilfælde nødvendigt at gøre brug af mediefaglige begreber som eksempelvis klipning og kameraføring.

Men præcis som tilfældet er med faste billeder (herunder kunstværker og reklamer) kan man komme langt med brug af veletablerede danskfaglige begreber, som også hører litteraturanalysen til. Dansk er ikke billedkunst, og dansk er ikke mediefag. Det er vigtigt at huske på det centrale mål med alle former for danskfaglige analyser: at undersøge, hvordan tekster virker. Denne undersøgelse kan foretages og dokumenteres på mange måder.